

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

DENİZ ŞAH VE İLHAN KAYA BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2021/39476

Karar Tarihi : 16/12/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Volkan SEVTEKİN

Başvurucular : 1. Deniz ŞAH

2. İlhan KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda slogan atıldığı gerekçesiyle disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesi ve tanık dinletme talebinin karşılanmaması nedenleriyle de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/8/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular ve L.M., İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır. Diğer tutuklu ve hükümlülerle birlikte 17/5/2021 tarihinde saat 10.00, 11.00, 15.00 ve 22.00 sıralarında kapılara vurmak suretiyle "*Direne direne kazanacağız.*" ve "*Sohbet hakkımız engellenemez, kitap hakkımız engellenemez, basına medyaya özgürlük!*" şeklinde slogan attıkları tespitini içeren tutanak hazırlanmış ve söz konusu 17/5/2021 tarihli tutanakta "*Gereksiz gürültüye sebep verdiklerinden İnfaz Kurumu'nun işleyişini ve güvenliğini aksatmışlardır.*" tespitine yer verilmiş, bunun üzerine haklarında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

7. Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) tarafından yürütülen soruşturmada başvurucuların savunmaları alınmıştır. Bu kapsamda başvuru İlan Kaya İnfaz Kurumuna 2/3/2021 tarihinde Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumundan geldiklerini, slogan atma eylemini kabul ettiğini ancak bu eylemin suç unsuru içermediğini, taleplerinin meşru ve insani olduğunu, başka bir yol olmadığı için bu eylemi yapmak zorunda kaldıklarını, eylemlerini arttırarak sürdüreceklerini ifade etmiş; ayrıca "[G.G.] *Arkadaşımızın yanımıza gönderilmesini istiyoruz.*" şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucu Deniz Şah da slogan attıklarını kabul ederek talepleri uğruna çok bedel ödediklerini, her türlü bedeli ödemeye de hazır olduklarını, idarenin keyfi ve usulsüz uygulamalarına karşı haklarını alana kadar direnişe devam edeceklerini, bundan kaynaklanacak her türlü sorundan idarenin sorumlu olduğunu belirtmiştir.

8. Disiplin Kurulu 27/5/2021 tarihli kararında 17/5/2021 tarihli olay tutanağı ve alınan ifadeler ile sabit olan kapılara vurarak slogan atma eylemleri kapsamında gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak fiilini işledikleri gerekçesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi, 43. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince başvurucuların üç ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucular, cezaya karşı İzmir 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) nezdinde şikâyet yoluna başvurmuş; şikâyet dilekçesinde, savunmalarını bizzat mahkeme huzuruna çıkarılmak suretiyle yüz yüzelik ilkesine uygun şekilde yapmak istediklerini belirtmiştir.

10. İnfaz Hâkimliği tarafından Cumhuriyet savcısının (savcılık) yazılı görüşü alınmıştır. 15/6/2021 tarihli savcılık görüşünde disiplin cezası kararının yasal mevzuata uygun olduğu belirtilmiştir. İnfaz Hâkimliği ayrıca İnfaz Kurumuna yazılan 17/6/2021 tarihli müzekkere ile başvurucuların ifadesinin Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile

alınacağını belirtmiş, duruşma gün ve saatinde SEGBİS salonunda başvurucların hazır edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Aynı yazıda ayrıca bu müzekkerenin başvuruclarına tebliği gerektiğini belirterek başvuruclarının SEGBİS ile ifade vermemeleri hâlinde susma hakkını kullanmış sayılacaklarını ve beyanları alınmaksızın karar verileceğini ihtar etmiştir.

11. Başvuruclarının 24/6/2021 tarihinde İnfaz Kurumunun SEGBİS salonunda duruşma yapılmak suretiyle ifadeleri alınmıştır. Başvurucları COVID-19 salgınının etkilerinin ortadan kalktığını belirterek mahkemeye götürülmek suretiyle savunmalarını bizzat hâkim huzurunda yapma taleplerini yinelemiş, aksi hâlde savunma vermeyeceklerini beyan etmiş, barodan kendilerine avukat tayin edilmesini talep etmiştir.

12. Anılan duruşmada İnfaz Hâkimliğince disiplin cezası kararı, ekleri, savcılık görüşü ve itiraz dilekçesi okunmuştur. Akabinde başvuruclarının mahkemeye götürülerek doğrudan hâkim huzurunda savunma yapma taleplerini inceleyen İnfaz Hâkimliği, bu taleplerin reddine karar vermiştir. Hâkimlik, kararın gerekçesinde kanun koyucu tarafından infaz hâkimliklerinin görev alanını genişleten düzenleme yapıldığı, bu nedenle meydana gelen günlük tahliye kararlarının yoğunluğu sebebiyle İnfaz Kurumunda dahi savunma alınmadığı hususuna yer vermiştir. Bunun yanı sıra COVID-19 salgını nedeniyle hükümlülerin ve İnfaz Kurumu görevlilerinin sağlık durumlarının tehlikeye girme ihtimali üzerinde durmuş, SEGBİS ile yapılan duruşmanın duruşma salonundakinden farklı olmadığını belirtmiştir. Başvuruclarının avukat talebine yönelik olarak yaptığı incelemede ise 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre barodan müdafî yardımından yararlandırılma yönündeki talebin yalnızca haklarında iddianame ile açılmış davada yargılanan sanıklara münhasır olduğunu, disiplin suçlarının bu kapsamda yer almadığını, talebin kabulüne kanunen olanak bulunmadığını ifade etmiştir. Sonuç olarak başvuruclarının savunma hakkından vazgeçmiş sayılmalarına karar verilmiştir.

13. İnfaz Hâkimliği 30/6/2021 tarihli kararıyla, başvuruclarının Disiplin Kurulunun ceza verme kararına yönelik itirazlarının ayrı ayrı reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde Hâkimlik, SEGBİS yönünden yeniden değerlendirme yapmış; kişilerin itirazlarının SEGBİS yöntemiyle alınması durumunda bir hak kısıtlamasının olmayacağını, bu şekilde alınan savunmanın ifade verme niteliğinde olduğunu, şikâyet edenin bu ifadesinde her türlü delilini ve gerekçesini bildirme özgürlüğü olduğunu belirtmiştir. Gerekli görüldüğü takdirde infaz hâkimine ceza infaz kurumunda ifade alabilme yetkisinin dahi tanındığına dikkat çeken Hâkimlik, Ceza İnfaz Kurumunda bulunan SEGBİS odasında kişilerin kendini rahatça ifade edemeyeceği söyleminin bir dayanağının olmadığı kanaatine varmıştır. Esasa yönelik değerlendirme içeren gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"İtiraz edenlere isnat edilen eylem 5275 sayılı yasanın 42/2-e maddesinde tanımlı 'slogan atmak' disiplin suçudur. Bu disiplin suçuna yönelik isnat nedeniyle 17/05/2021 tarihli tutanak düzenlenmiştir. Tutankta itiraz edenlerin saat 10.00, 15.00 ve 22.00 saatlerinde kapılara vurarak 'direne direne kazanacağız, sohbet hakkımız engellemez, kitap hakkımız engellenemez, basına medyaya özgürlük' şeklinde slogan attıkları tespit edilmiştir.

Yasa koyucu slogan atmaya bir disiplin suçu olarak yasaklamıştır. Zira ceza infaz kurumunun toplu bir yaşam alanı olması, kurumda barındırılan tutuklu ve hükümlülerin farklı suç gruplarından oluşması ve buna göre de kurum düzen ve disiplinin salt bu nedenle dahi bozulacak olması karşısında yasanın 37. maddesindeki genel unsurun öncelikle oluştuğu kanaatine varılmış, tutanağa göre de yasaklanan disiplin eyleminin gerçekleştiği,

disiplin kurulunca itiraz edenler hakkında tayin edilen cezanın takdirinde bir hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından itirazların ayrı ayrı reddine şeklinde karar verilmiştir."

14. Başvurucular ve L.M., İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde SEGBİS ile duruşma açılması hususuna yönelik şikâyetlerini yineleyerek etkili şekilde savunma yapamadıklarını, avukat yardımından faydalanamadıklarını, tanık dinletme imkânından yararlanamadıklarını ileri sürmüştü; ayrıca itiraz konusu kararın esas bakımından da ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

15. Başvurucuların itirazı, İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) incelenmiş ve bu kapsamda savcılığın yazılı görüşü alınmıştır. Savcılık görüşünde İnfaz Hâkimliği kararının yasal mevzuata uygun olduğu belirtilmiştir. Mahkeme 6/8/2021 tarihli kararıyla başvurucuların itirazlarının kesin olarak reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, İnfaz Hâkimliği kararında usul ve kanuna aykırılık bulunmadığını, mütalaya uygun şekilde karar verildiğini ifade etmiştir.

16. Başvurucular, nihai kararı 13/8/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 5275 sayılı Kanun'un "*Disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşulları*" başlıklı 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanır. (Ek cümle:14/4/2020-7242/23 md.) Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de bu fıkranın uygulanması bakımından kurum olarak kabul edilir."

18. 5275 sayılı Kanun'un "*Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama*" başlıklı 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar mektup, faks ve telgraf almak ve yollamaktan, televizyon izlemekten, radyo dinlemekten, telefon etmekten ve diğer iletişim araçlarından yararlanmaktan tamamen veya kısmen yoksun bırakılmasıdır.

(2) Bu cezayı gerektiren eylemler şunlardır:

...

e) Gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak.

...

(3) Hükümlüye gelen mektup, faks ve telgraflar, disiplin cezasının infazından sonra kendisine verilir. Aynı türden olsa bile sonraki disiplin cezasının infazına bu işlem yapılmadan başlanamaz.

(4) Anne, baba, eş, çocuk ve kardeşlerin ölüm veya ağır hastalıkları ile doğal afet hâllerinde yapılması gereken haberleşmeler ve avukat ile ilişkilerde bu madde hükmü uygulanmaz."

19. 5275 sayılı Kanun'un "Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma" başlıklı 43. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar ziyaretçi görüşüne çıkarılmamasıdır."

20. 5275 sayılı Kanun'un "Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması" başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir eylemden dolayı verilen disiplin cezası kesinleştikten sonra bu cezanın infazı tamamlanıp kaldırılması için dördüncü fıkrada belirtilen süreler geçinceye kadar yeniden disiplin cezasını gerektiren bir eylemde bulunan hükümlü hakkında, her defasında bir üst ceza uygulanır."

21. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.

İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir.

İnfaz hâkimi, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütür ve kararını verir.

(Değişik beşinci fıkra:14/4/2020-7242/6 md.) İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren iki hafta içinde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Kanunlarda infaz hâkiminin onayına tabi olduğu belirtilen hususlarda da bu hüküm uygulanır."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Karar" başlıklı 271. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafî veya vekil dinlenir.

(2) İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir.

(3) Karar mümkün olan en kısa sürede verilir.

(4) Merciiin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir; ancak ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 16/12/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşüldü:

A. Adli Yardım Talebi

24. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

26. Başvurucular, buldukları hücrede İnfaz Kurumu idaresi tarafından kitap hakkına konulan sınırlama ve dergi yasağına karşı protesto etmek amacıyla slogan attıklarını ve bu nedenle disiplin cezası ile cezalandırıldıklarını ifade ederek Anayasa'da güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu/hükümlülerin kurumda attığı slogan nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. *Cihat Özdemir* [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 19; *Ömer Haran* [1. B.], B. No: 2017/33744, 1/7/2020, § 21; *Bariş İnan (2)* [1. B.], B. No: 2018/38006, 17/11/2021, § 17).

Bu kapsamda başvuruçuların iddialarının bir bütün hâlinde ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan* [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

30. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (*Murat Karayel* (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

31. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (*Murat Karayel* (5), § 29).

32. Kurum içinde attığı slogan nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvuruçuların ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı anlaşılmıştır. O hâlde Anayasa Mahkemesinin yapması gereken, söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu denetlemektir.

33. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları, 5275 sayılı Kanun'un Sekizinci Bölümü'nde düzenlenmiş; bu çerçevede uygulanacak disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Kanun'daki disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğindeki bu madde uyarınca, bu Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Kanun'da yer alan herhangi bir disiplin suçunun oluşabilmesi için özel hükümde belirtilen eylemlerin 37. madde gereği, suçun ceza infaz kurumunda "düzenli bir yaşamın sürdürülmesi"ni veya "güvenliğin" ya da "disiplinin" sağlanmasını kusurlu olarak engelleyecek şekilde işlenmesi gerekmektedir. İtiraz konusu kuralın yer aldığı 42. maddedeki "*Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama*"

cezasının uygulanabilmesi için de bu koşullar geçerlidir. Buna göre kurala konu disiplin suçunun oluşabilmesi için sadece slogan atılması veya marş söylenmesi yeterli olmayıp bu eylemlerin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da ceza infaz kurumundaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, itiraz konusu kuralda yer alan "gereksiz" ibaresinin -Kanun'un 37. maddesindeki hükümle birlikte değerlendirildiğinde- ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da ceza infaz kurumundaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde marş söylenmesi yahut slogan atılmasını karşıladığı ve ancak bu nitelikteki eylemlerin söz konusu disiplin suçunu oluşturacağı anlaşılmaktadır. Bu niteliği taşımayan marş söyleme ve slogan atma eylemlerinin cezalandırılması ise Kanun gereği mümkün değildir (AYM, E.2013/67, K.2013/164, 26/12/2013).

34. Diğer yandan, ceza infaz kurumlarının yapıları gereği hürriyetin sınırlandırıldığı ve devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerini ve sağlıklarını koruma hem de disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunması karşısında, hükümlülerin ve tutukluların ceza infaz kurumlarında diledikleri şekilde eylem yapma özgürlüğünün bulunmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013).

35. Anayasa Mahkemesinin *Murat Karayel (3)* ([1. B.], B. No: 2013/5444, 6/1/2016) kararında ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak şekilde slogan atmanın disiplin müeyyidesine bağlanmasının tek başına ifade özgürlüğünün ihlali sonucunu doğurmayacağı belirtilmiştir. Anılan kararda slogan atma nedeniyle verilen disiplin cezasının kişilerin kendini ifade etmek için sarf ettiği sözler temelinde ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturduğuna kanaat getirilmiştir. Bu müdahalenin 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında icra edildiği gözetildiğinde kanuni dayanağının bulunduğu, ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliğinin sağlanması ile suçun önlenmesi amacıyla yapıldığı gözetildiğinde meşru bir amaç taşıdığı belirtilmiştir. Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için toplu eylemlere karşı daha hassas olunması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı belirtilen kararda eylemin slogan atarak gerçekleştirilmiş olmasının bu durumu değiştirmeyeceği ifade edilmiştir. Söz konusu olayda toplu hareket ederek belirli bir organizasyon içinde hareket edilmesinin ceza infaz kurumu idaresi tarafından kurumun düzeni ve güvenliği açısından tehdit olarak değerlendirilmesi ve bu tehdide yönelik olarak çok ağır olduğu söylenemeyecek bir disiplin cezası ile hareket edilmesinin ölçüsüz bir müdahale teşkil etmeyeceği sonucuna varılmıştır.

36. Somut olayda başvuru, diğer tutuklu ve hükümlülerle birlikte aynı gün içinde saat 10.00, 11.00, 15.00 ve 22.00 sıralarında kapılara vurmak suretiyle "*Direne direne kazanacağız.*" ve "*Sohbet hakkımız engellenemez, kitap hakkımız engellenemez, basına medyaya özgürlük!*" şeklinde slogan atmışlar ve ceza infaz kurumu idaresince bu durum tutanağa bağlanmıştır. Anayasa Mahkemesi 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi de dikkate alındığında ceza infaz kurumunda yalnızca slogan atılmasının aynı Kanun'un 42. maddesinde öngörülen disiplin suçunu oluşturabilmesi için yeterli olmadığını, bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/67, K.2013/164, 26/12/2013; *Murat Karayel (5)*, §§ 43, 44; *Cihat Özdemir*, § 22). Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunabilecek toplu eylemlere karşı daha hassas

olunması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı da ifade edilmiştir (*Murat Karayel* (5), § 46; *Cihat Özdemir*, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvuruların gerçekleştirdiği slogan atma eyleminin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı ile bu hususta idare ve yargı mercilerince ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir.

37. Olay günü İnfaz Kurumu idaresine yönelik söz konusu protestolarından ötürü başvurular hakkında disiplin soruşturmasına dayanak tutanak düzenlenmiştir (bkz. § 6). Disiplin Kurulu da 17/5/2021 tarihli olay tutanağı ve alınan ifadeler ile sabit olan, kapılara vurarak slogan atma eylemleri nedeniyle başvuruların disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir (bkz. §§ 7, 8). Bir başka anlatımla Disiplin Kurulu; disiplin soruşturmasına dayanak -gereksiz gürlütye sebebiyet verme nedeniyle İnfaz Kurumunun işleyişi ve güvenliğinin aksaması tespitini içeren- tutanak ve başvuruların ifadeleri doğrultusunda, ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından ilgili mevzuat ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış kurallarını, başvuruların kusurlu olarak ihlal ettiklerini değerlendirmiştir. Ayrıca Disiplin Kurulunun anılan sonuca varırken başvuru İlhan Kaya'nın başka bir mahpusun kendi koşullarına gönderilmesi yönündeki talebinin de etkili olduğu anlaşılabilir. Zira slogan atma eylemiyle dile getirilen bu talebin esasen Kurum idaresinin daha geniş takdir yetkisine sahip olduğu bir konuda Kurum otoritesini zayıflatmaya dönük -başvuruların mahkûm olduğu suç türü de dikkate alındığında- örgütsel bir amaç taşıdığı izlenimi uyandırması mümkündür.

38. Başvuruların disiplin cezasına karşı itirazları üzerine İnfaz Hâkimliği yaptığı incelemede "*Yasa koyucu slogan atmayı bir disiplin suçu olarak yasaklamıştır.*" ve "*kurum düzen ve disiplinin salt bu nedenle dahi bozulacak olması karşısında*" şeklinde değerlendirmelerde de bulunmuştur. Sadece bu ifadelere göre yapılacak değerlendirmenin 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde disiplin cezası olarak öngörülen "*gereksiz yere slogan atma*" tipik eyleminin -Kanun'un 37. maddesindeki hükümle birlikte dikkate alındığında- ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da ceza infaz kurumundaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde slogan atılması durumunda disiplin suçunu oluşturacağı, aksi hâlde bu niteliği taşımayan slogan atma eylemlerinin cezalandırılmasının kanun gereği mümkün olmadığını vurgulayan Anayasa Mahkemesi kararı (bkz. § 33) ile uyumlu olmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan İnfaz Hâkimliğinin sadece anılan değerlendirmeleri üzerinden değil kurduğu gerekçenin bütünü üzerinden bir inceleme yapılarak müdahaleye konu yargısal kararda Anayasa Mahkemesi içtihadında benimsenen ilgili ve yeterli gerekçe oluşturma kriterinin karşılanıp karşılanmadığının değerlendirilmesi gerekir.

39. İnfaz Hâkimliği kararının gerekçesinde disiplin suçuna yönelik olarak 17/5/2021 tarihli tutanağa atıfla ilgili mevzuatta slogan atmanın yasaklandığı belirtilerek ceza infaz kurumunun toplu bir yaşam alanı olması, kurumda barındırılan tutuklu ve hükümlülerin farklı suç gruplarından oluşması ve buna göre de kurum düzen ve disiplininin salt bu nedenle dahi bozulacak olması karşısında 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesindeki genel unsurun şikâyet konusu olayda olduğu açıklanmıştır (bkz. § 13). Buna göre Hâkimlik, disiplin cezasına konu tutanakta belirtildiği şekilde gerçekleştiğinde ihtilaf bulunmadığını kabul ettiği eylemin disiplin cezasıyla cezalandırılmasında hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

40. Bu durumda İnfaz Hâkimliği kararının gerekçesinde gerek 17/5/2021 tarihli tutanağa yapılan atıf gerekse de Disiplin Kurulu kararı dikkate alındığında 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesindeki genel unsurun öncelikle oluştuğuna dair açıklamalar karşısında karar gerekçesinin atılan sloganların *gereksizliğine* ilişkin tespit için ilgili ve yeterli olduğu kabul edilmiştir. Zira Hâkimliğin slogan atma eyleminin disiplin cezasına konu tutanakta belirtildiği şekilde gerçekleştiğini kabul ettiği, bu eylemin kurumun düzen ve disiplinini bozduğu yönünde gerekçe kurduğu açıktır. Buna göre Hâkimliğin kurumun düzen ve disiplinini bozduğunu belirttiği eylemin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyecek *gereksiz* bir eylem olduğu kanaatiyle şikâyetin reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

41. Sonuç olarak disiplin cezasına konu olayda toplu şekilde ve belirli bir organizasyon içinde hareket edilmesi İnfaz Kurumu idaresi tarafından kurumun düzeni ve güvenliği açısından tehdit olarak değerlendirilmiştir. Bu tehdide yönelik olarak İnfaz Kurumu idaresi, çok ağır olduğu söylenemeyecek bir disiplin cezası ile (üç ay ziyaretçi görüşünden yoksun bırakma) düzenin ve güvenliğin bozulmasını engellemeyi amaçlamıştır (bkz. § 8). Öte yandan başvuruçuların İnfaz Kurumu tarafından düzenlenecek diğer aktivitelere katılımının engellenmesi ya da diğer haberleşme ve iletişim araçlarından istifade etmesinin yasaklanması söz konusu olmadığından tecrit şartlarının oluştuğu da değerlendirilemez. Dolayısıyla verilen disiplin cezasının ceza infaz kurumunda düzenin ve disiplinin sağlanması amacını gerçekleştirmek için ölçüsüz bir müdahale olduğu söylenemez.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan *ifade özgürlüğünün* ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

43. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı disiplin cezalarının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğunu, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk kapsamında kaldığını ifade etmiştir (birçok karar arasından bkz. *Giyasettin Aydın* [2. B.], B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; *Cihan Yeşil* [1. B.], B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; *Metin Yamalak (2)* [1. B.], B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59). Dolayısıyla haklarında uygulanan disiplin cezası nedeniyle başvuruçuların yaptığı şikâyetin İnfaz Hâkimliği tarafından incelenmesinin *medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin* uyumsuzluk kapsamında kaldığının ve somut olayda Anayasa'nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle başvuruçuların adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü ihlal iddiaları aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

1. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuruçuların İddiaları

44. Başvuruçular, yargılama sürecinde alınan savcılık görüşünün kendilerine tebliğ edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

45. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucuların iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

46. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi*" başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucağının önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

47. Başvurucuların ileri sürdüğü ihlal iddiasının niteliği nazara alınarak başvurunun bu bölümünün öncelikle kabul edilebilirlik kriterlerinden olan *anayasal ve kişisel önemden yoksun olma* yönünden incelenmesi gerekir.

48. Anayasa Mahkemesi *K.V.* ([GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016) kararında anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterinin nasıl anlaşılması ve uygulanması gerektiği hususuna dair genel ilkeleri belirlemiştir. Buna göre Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesi ile anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esaslanmamasına imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirildiğini belirtmiştir. Bu ilke kapsamında diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun'da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir. Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşulun öngörüldüğüne vurgu yapılmıştır. Bunlardan *anayasal önem* olarak adlandırılacak olan birinci koşul, başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımasını ifade etmektedir. *Kişisel önem* olarak adlandırılacak olan ikinci koşul ise başvurucağının önemli bir zarara uğramamasıdır. Bu koşul, somut olayın başvurucağının kişisel durumu üzerindeki olumsuz etkisinin derecesiyle ilgilidir. Somut olayda ortaya çıkan kişisel zararın önemli olup olmadığını başvurucağının subjektif algısı belirlemez. Bu husus, başvurucağının içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilecektir. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku yoktur. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir.

49. Anayasa Mahkemesi *Selahattin Demirtaş (4)* ([2. B.], B. No: 2017/27359, 10/6/2020, §§ 33-35) kararında; infaz hâkimliğine şikâyet incelemeleri sırasında alınan savcılık görüşünün şikâyetçilere bildirilmemesinin anayasal önem taşımadığını, içeriğinde başvurucağının cevap vermesini gerektirmeyen ve daha önce ileri sürülmemiş yeni bir olgudan bahsedilmeyen durumlarda savcılık görüşünün başvurucağına bildirilmemesinin önemli bir zarara da neden olmadığını ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi, *Erhan Şahin* ([1. B.], B. No:

2020/20877, 21/11/2023) ve *Erhan Şahin (2)* ([1. B.], B. No: 2020/22972, 17/7/2024) kararlarında da bu içtihadını sürdürmüştür.

50. Başvuruya konu olayda hem İnfaz Hâkimliği hem de Ağır Ceza Mahkemesi tarafından savcılıktan görüş alındığı görülmüştür. İnfaz Hâkimliği 24/6/2021 tarihinde, başvurucların SEGBİS salonunda hazır bulunduğu duruşmada diğer belgelerle birlikte savcılık görüşünü de okumuştur. İnfaz Hâkimliği kararına itiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesince alınan savcılık görüşünün ise başvuruclarla tebliğ edilmediği ve herhangi bir şekilde başvurucların bu görüşten haberdar edilmediği görülmüştür. Savcılık görüşünde ise sadece İnfaz Hâkimliği kararının yasal mevzuata uygun olduğu hususuna yer verildiği, yeni bir iddiada bulunulmadığı gibi yargılamanın sonucuna tesir edecek nitelikte esasa ilişkin bir değerlendirme de yapılmadığı anlaşılmıştır (bkz. §§ 10, 12, 15).

51. Somut uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin olduğu hususunda tartışma bulunmamaktadır. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan incelemede savcılığın dosyaya gönderdiği görüşte İnfaz Hâkimliği kararının yasal mevzuata uygun olduğu belirtilmekle yetinilmiş, başkaca bir iddiaya yahut açıklamaya yer verilmemiştir (bkz. § 15). Dolayısıyla savcılığın görüşünün tebliğ edilmemesinin -yargılamanın bütününe bakıldığında- başvurucları dezavantajlı duruma düşürdüğünü ve yargılamanın hakkaniyetine zarar verdiğini söylemek mümkün görünmemektedir. Anayasa Mahkemesinin medeni hak ve yükümlülöklere yönüyle mevcut içtihadından ayrılmasını gerektiren bir sebep de bulunmadığı gözetildiğinde başvurucların savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığını söylemek mümkün görünmemektedir. Sonuç olarak başvuruda, *Selahattin Demirtaş (4)* kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *anayasal ve kişisel önemden yoksun olması* nedeniyle diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tanık Dinletme Talebinin Karşılanmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucların İddiaları

53. Başvuruclar; disiplin cezasına konu olaya ilişkin tutanağı imzalayan infaz koruma memurlarının mahkeme huzurunda dinlenmediğini, taleplerine rağmen soru sorma haklarının engellendiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

54. Başvurucların hakkında uygulanan disiplin cezası nedeniyle yaptığı şikâyetlere benzer iddialar daha önce birçok kez adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir (birçok karar arasından bkz. *Ahmet Yeter* [1. B.], B. No: 2014/5100, 16/2/2017, §§ 27-31; *Sözdar Oral* [2. B.], B. No: 2018/21028, 13/9/2022, §§ 32-57).

55. Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Buna göre

Anayasa'nın herhangi bir maddesi, kişilerin tanık dinletme taleplerini içeren adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmelerini yasaklayan bir hüküm içermemektedir. Anayasa Mahkemesi feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin kesin olarak (tereddütsüz) ortaya konulması ve feragatin sonuçlarının kişi yönünden makul ve öngörülebilir olması gerekliliğini ifade etmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkararak üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekir (*Selçuk Arslan* [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, §§ 61-63).

56. Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler ise genel olarak *Ansar Onat* [2. B.], B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekir. Dolayısıyla yetkili yargı organları bu konuda varsayım dayalı bir değerlendirme yapmamalıdır. Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya ilgili kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Ansar Onat*, § 21).

57. Başvurucuların tanık dinleme yetkisine sahip olan İnfaz Hâkimliği önünde bu şikâyetini dile getirmeyip itiraz aşamasında bu talepte bulunduğu durumlarda -talebin ilk kez itiraz aşamasında ileri sürülmesini haklı kılan koşulların bulunduğu durumlarda -itiraz mercii bu şikâyeti karşılamamış olsa dahi örtülü feragat sonucuna ulaşılması mümkün olabilir. Çünkü başvuru, hukukun kendine sağladığı imkânlarla rağmen bu talebini ilk kez tanık dinleme yetkisine sahip olan mahkeme önünde değil bu yetkiye sahip olmayan bir kanun yolu mercii önünde dile getirmiştir (tanık sorgulama hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. *Selçuk Arslan*, § 67).

58. Somut olayda başvurucuların aldığı disiplin cezası infaz koruma memurlarının düzenlediği tutanağa dayanmaktadır (bkz. § 6). Başvurucuların İnfaz Hâkimliğinde devam eden yargılama sürecinde tanık dinletme talebinde bulunmadıkları görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucuların tanık dinleme yetkisine sahip İnfaz Hâkimliği önünde şikâyetini dile getirmeyip ilk defa itiraz aşamasında tanık dinletme talebinde bulunduğu anlaşılmıştır.

59. Eldeki uyuşmazlığın tüm bu özellikleri birlikte değerlendirildiğinde başvurucuların itiraz merciiince tanık dinlenilemeyeceğinin makul bir şekilde öngörebilecek durumda oldukları, imkânları varken zamanında tanık dinletmeyi talep etmedikleri görülmüştür. Böylelikle başvurucuların hukukun kendilerine sağladığı imkânlarla rağmen bu taleplerini ilk kez tanık dinleme yetkisine sahip olan infaz hâkimliği önünde (bkz. §§ 9, 11-12) değil bu yetkiye sahip olmayan itiraz mercii nezdinde (bkz. § 14) dile getirmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının bu güvencesinden zımnen feragat ettikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca söz konusu feragatin herhangi bir önemli kamu menfaatine de aykırı olduğu söylenemez.

60. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Ediliğine İlişkin İddia

a. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

61. Başvurucular; İnfaz Hâkimliği ve Mahkemeye yaptıkları itirazlarda SEGBİS ile duruşma yapılmasının yüz yüzelik ilkesine aykırı olduğunu, bu konuda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının bulunduğunu, Hâkimliğin gerekçelerinin müdahaleyi haklı kılacak nitelik taşımadığını belirterek duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

62. Bakanlık görüşünde başvurucuların duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

b. Değerlendirme

63. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği *Emrah Yayla* ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) ve *Emrah Yayla (2)* ([2. B.], B. No: 2017/34742, 13/10/2020) kararlarında, duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarda öncelikle disiplin cezası nedeniyle yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk kapsamında kaldığını ve kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS'le duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin söz konusu müdahalenin *kanunilik* ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik *meşru bir amaca* dayandığı değerlendirmelerine yer verilen kararda *ölçülülük* yönünden yapılan incelemede infaz hâkimliği tarafından şikâyet incelemelerinde başvuruda bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulmasının gerekemeyeceği vurgulandıktan sonra başvuru kişinin duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanarak kabul edilmediğinin ortaya konulmadığı, SEGBİS'le katıldığı celselerde ise esaslı işlemlerin yapıldığı belirtilmiş; başvuru kişinin duruşmada hazır bulunma talebinin alternatif yöntemler değerlendirilmeden genel ve kategorik bir yaklaşımla reddedilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesinin anılan hakka yönelik müdahaleyi *gereklilik* unsurundan yoksun bıraktığı ve hakkın ihlaline yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

64. Öte yandan Anayasa Mahkemesi *Emrah Yayla* kararında belirtilen medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluklarda duruşmada hazır bulunma hakkının daha esnek uygulanabileceği değerlendirmesine (anılan kararda bkz. § 70) *Ercan Yıldız ve diğerleri (2)* ([GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025) kararında açıklık getirmiştir. Buna göre ilk olarak ceza infaz kurumunda verilen disiplin cezalarına karşı şikâyette bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulması gerekemeyeceği belirtilmiştir (aynı kararda bkz. § 59). Kararda; duruşmada hazır bulunma konusunda başvurucuların kişisel özellikleri ve davranışlarının davanın karşı tarafınca sözlü olarak sunulan görüş ve kanıtlar, bilgi ve belgeler hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ile bunlara karşı kendi delillerini sunma hususunda dezavantajlı konuma düşüp düşmediklerinin, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte bir incelemeden ibaret olup olmadığının, ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmedeki zorlukların, başvurucuların duruşmada bizzat hazır bulunmak

istemelerine yönelik olarak ileri sürdükleri gerekçelerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı gerektirip gerektirmediğinin, davanın konusunun, karşı tarafın konumu ve tanık sorgulama veya bu türden duruşmada bizzat hazır bulunmayı gerektirebilecek kabul edilebilir gerekliliklerin yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (aynı kararda bkz. § 60).

65. Somut olayda başvurucuların disiplin cezasına konu eylemleri 17/5/2021 tarihinde saat 10.00, 11.00, 15.00 ve 22.00 sıralarında kapılara vurmak suretiyle "*Direne direne kazanacağız.*" ve "*Sohbet hakkımız engellenemez, kitap hakkımız engellenemez, basına medyaya özgürlük!*" şeklinde slogan atmalarıdır. İnfaz Kurumu atılan sloganları ve zamanını tutanağa bağlamış; söz konusu eylemlerin kurumun işleyişini ve güvenliğini aksatan gereksiz gürültü olduğunu değerlendirmiştir. Başvurucular da bu eylemi gerçekleştirdiklerini kabul etmiştir. Başka bir ifadeyle disiplin suçu yönünden olmasa da disiplin suçuna konu edilen eylemin sübutu yönünden taraflar arasında bir ihtilaf yoktur. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliğinin olmadığı görülmüştür. Başvurucuların da esasen -hazır bulunmak istedikleri duruşmada- işlediklerini kabul ettikleri eylemin neden disiplin suçunu oluşturmayacağı konusunda savunma yapacaklarının farkında oldukları anlaşılabilmektedir. Diğer yandan ise başvurucuların İnfaz Kurumu koşulları altında SEGBİS ile ifade vermelerinin ne gibi sakıncaları olduğuna yönelik olarak herhangi somut bir açıklamada bulunmadıkları ve bu bağlamda SEGBİS ile ifade vermek istememelerinin gerekçelerini ortaya koyamadıkları görülmüştür. Başvurucular, ses ve görüntü naklinde sorunlar yaşandığını da dile getirmemiştir. Aynı zamanda başvurucular hakkında uygulanan disiplin yaptırımının türü ve niteliği de dikkate alındığında duruşmada fiziki olarak hazır bulunmanın gerekli olduğu söylenemeyecektir.

66. Son olarak başvurucuların duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediğinin ölçülülük ilkesinin diğer bir unsur olan orantılılık açısından da değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada somut olay incelendiğinde duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan başvurucuların yargılamanın diğer tarafını oluşturan İnfaz Kurumunun disiplin cezası kararından, bu karara ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar oldukları açıkça görülmektedir. Bundan başka yargılama sürecinde başvurucuların yokluğunda herhangi bir esaslı işlemin yapıldığı da tespit edilmemiştir. Somut olayda duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin orantılı olmadığı söylenemeyeceği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvuruda, aynı nitelikteki ihlal iddialarının incelendiği *Ercan Yıldız ve diğerleri (2)* kararında açıklanan ilkelerden ve gerekçelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

4. Diğer İhlal İddiaları

68. Başvurucular; yargılamanın adil bir şekilde yürütülmediğini, iddia ve itirazlarının incelenmediğini, isnat edilen eylem ile verilen cezanın ölçülü olmadığını, bu kapsamda ileri sürülen iddia ve itirazlarının İnfaz Hâkimliği ve Mahkemece karşılanmadığını, yargılama sürecinde kendilerine müdafî atanması talebinin kabul edilmediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkının ve savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

69. Başvurucuların avukat yardımından faydalandırılmama nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının ihlal edildiği iddiasının *Cihat Özdemir* ([2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması*, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının *Ahmet Sağlam* ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması*, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının da *Yasemin Ekşi* ([1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucuların adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın *anayasal ve kişisel önemden yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Tanık dinletme talebinin karşılanmadığına yönelik iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

5. Diğer ihlal iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/12/2025 tarihinde karar verildi.

Başvuru Numarası : 2021/39476

Karar Tarihi : 16/12/2025

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu tarafından duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Daha önce Mahkememizin 2022/60188 sayılı başvurusuyla ilgili olarak yazdığım karşıoy gerekçelerim dolayısıyla bu başvuruda da anılan hakkın ihlal edildiği görüşümdedir.

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası yönünden ulaşılan ihlal bulunmadığı sonucuna ve çoğunluk gerekçesine de aşağıda açıklanan nedenlerle katılmamaktayım.

3. İdarenin tutanağına göre başvuruçular, diğer tutuklu ve hükümlülerle birlikte aynı gün içinde saat 10.00, 11.00, 15.00 ve 22.00 sıralarında kapılara vurmak suretiyle "*Direne direne kazanacağız.*" ve "*Sohbet hakkımız engellenemez, kitap hakkımız engellenemez, basına medyaya özgürlük!*" şeklinde slogan atmışlardır. Disiplin Kurulu da 17/5/2021 tarihli olay tutanağı ve alınan ifadeler ile sabit olan kapılara vurarak slogan atma eylemleri nedeniyle başvuruçuların disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvuruçuların disiplin cezasına karşı itirazları üzerine İnfaz Hâkimliği yaptığı incelemede "*Yasa koyucu slogan atmayı bir disiplin suçu olarak yasaklamıştır.*" ve "*kurum düzen ve disiplinin salt bu nedenle dahi bozulacak olması karşısında*" şeklinde değerlendirmelerde de bulunmuştur.

4. 5275 sayılı Kanunun 42/2-e madde ve bendinde disiplin yaptırımına bağlanan eylem "gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak" şeklinde belirlenmiştir. Mahkememiz anılan kuralı daha önce denetlemiş ve söz konusu disiplin suçunun oluşabilmesi için sadece slogan atılıp marş söylenmesinin yeterli olmayıp bu eylemlerin cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir (AYM E. 2013/67 – K. 2013/164, 26.12.2013). Başka deyişle disiplin fiiline ilişkin tanımdaki "gereksiz" sözcüğü bu bağlamda kabul edilmiştir. Ayrıca Mahkememizin kimi kararlarında da bu doğrultuda değerlendirme yapılmıştır (AYM Ümit Gündüz Altun, B. No: 2022/67376, 16.12.2025).

5. İlgili mevzuata ve yorumuyla ilgili emsal içtihatlarımıza karşın itirazı inceleyen mercilerin Anayasa Mahkemesi'nin belirttiği kriterlere uygun bir inceleme yapmaması ve slogan atıp marş söylemenin cezaevi güvenliği veya disiplini üzerindeki etkileri gerekçeleriyle ortaya koyamaması karşısında ifade özgürlüğünün ihlal edildiği görüşümdedir.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda slogan atıldığı gerekçesiyle verilen disiplin cezası ile bu cezaya karşı yapılan itirazın infaz hâkimliğince yeterli inceleme yapılmaksızın reddedilmesi ve yargılama sürecinde ortaya çıkan usul eksiklikleri nedeniyle, başvuruların ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkı kapsamında güvence altına alınan gerekçeli karar hakkı, duruşmada hazır bulunma hakkı, savunma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Somut başvuruda uyuşmazlık; ceza infaz kurumunda bulunan başvuruların sohbet, kitap ve basın yayın haklarına ilişkin taleplerini dile getirmek amacıyla gerçekleştirdikleri slogan atma eyleminin, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı ve 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen koşullar gözetilmeksizin otomatik biçimde disiplin yaptırımına konu edilip edilemeyeceği ile, başvuruların duruşmada bizzat hazır bulunma taleplerinin genel ve soyut gerekçelerle reddedilmesinin anayasal güvencelerle bağdaşıp bağdaşmadığı noktalarında toplanmaktadır.

3. Başvurular, İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda 17/5/2021 tarihinde kapılara vurarak ve slogan atarak gürültü yaptıkları, söz konusu eylemin sohbet/kitap hakları ve basın özgürlüğüne ilişkin taleplerini dile getirmeye yönelik olduğu gerekçesiyle düzenlenen tutanakla tespit edilmiştir.

4. Disiplin Kurulu, başvuruların eylemi kabul eden savunmaları doğrultusunda, fiilin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi kapsamında "gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak" disiplin suçu oluşturduğuna karar vermiş; başvurular hakkında üç ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası uygulanmasına hükmetmiştir.

5. Başvurular disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine başvurmuş; yüz yüze savunma yapma ve avukat yardımından yararlanma taleplerinde bulunmuştur. Savunmalar, SEGBİS yoluyla alınmış; infaz hâkimliği, SEGBİS yoluyla savunma alınmasının yeterli olduğunu, COVID-19 salgını ve iş yoğunluğu gerekçeleriyle yüz yüze savunma yapılmasına gerek bulunmadığını belirtmiş; disiplin işlerinde barodan müdafî atanamayacağı gerekçesiyle savunma hakkından vazgeçtiği sonucuna ulaşarak itirazları reddetmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz da ağır ceza mahkemesince kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurular, SEGBİS yoluyla yapılan yargılamada etkili savunma yapamadıklarını, avukat yardımından ve tanık sorgulama imkânından yararlanamadıklarını, eylemlerinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürerek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Mahkememiz çoğunluğu, başvuruların ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği ve duruşmada hazır bulunma hakkına ilişkin şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan nedenlerle bu sonuca iştirak edilmemiştir.

A. İfade Özgürlüğü Yönünden

8. Disiplin cezasına konu edilen slogan atma eylemi, başvuruların ceza infaz kurumunda sahip oldukları sohbet, kitap ve basın yayın haklarına ilişkin taleplerini ifade

etmeye yönelik olup, Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında kalan bir ifade açıklamasıdır. Ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin ifade özgürlüğü, kaçınılmaz bazı sınırlamalara tabi olmakla birlikte, bu özgürlük tamamen ortadan kalkmaz; aksine bu kişilerin de ifade özgürlüğünün özüne saygı gösterilmesi gerekir.

9. Bu bağlamda slogan atma eylemine disiplin cezası uygulanması, başvurucuların ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale teşkil etmektedir.

10. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları, 5275 sayılı Kanun'un sekizinci bölümünde düzenlenmiş olup, bu kapsamda disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Söz konusu madde, disiplin hukukuna ilişkin genel hüküm niteliğindedir.

11. Buna göre, Kanun kapsamında bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için, yalnızca her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp, aynı zamanda 37. maddede öngörülen koşulların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu çerçevede bir disiplin suçunun oluşabilmesi için, fiilin ceza infaz kurumunda "düzenli bir yaşamın sürdürülmesini", "güvenliği" veya "disiplini" kusurlu olarak engelleyecek nitelikte olması zorunludur.

12. İlgili maddede düzenlenen "gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak" fiilinin disiplin suçu oluşturabilmesi için de, bu fiilin ceza infaz kurumunun güvenliğini veya disiplinini bozacak yahut düzenli yaşamın sürdürülmesini somut biçimde engelleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sadece slogan atılması veya marş söylenmesi, tek başına disiplin yaptırımı uygulanması için yeterli değildir.

13. Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kuralı yorumlu ret yoluyla Anayasa'ya uygun bulurken, slogan atma veya marş söyleme fiillerinin salt gerçekleşmesini disiplin yaptırımı için yeterli görmemiş; bu eylemlerin ceza infaz kurumunun güvenliği, disiplini veya düzenli yaşamı üzerinde somut ve kusura dayalı bir olumsuz etki doğurmasını zorunlu kabul etmiştir (AYM, E.2013/67, K.2013/164, 26/12/2013).

14. Bu itibarla, "gereksiz" ibaresi, Kanun'un 37. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde; yalnızca ceza infaz kurumunun güvenliğini veya disiplinini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini engelleyecek nitelikteki slogan atma veya marş söyleme eylemlerini kapsamaktadır. Bu niteliği taşımayan ifade açıklamalarının cezalandırılması Kanun gereği mümkün değildir.

15. Somut olayda infaz hâkimliği, slogan atma eyleminin kurum düzenini fiilen nasıl bozduğunu ortaya koymaksızın; toplu yaşam, farklı suç gruplarının bulunması ve düzenin bozulma ihtimali gibi soyut ve kategorik gerekçelere dayanmıştır. Eylemin süresi, yoğunluğu, içeriği ve etkilerine ilişkin herhangi bir somut değerlendirme yapılmamıştır.

16. Bu yaklaşım, 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kusurlu olarak düzeni bozma unsurunun otomatik biçimde gerçekleştiğinin varsayılması anlamına gelmektedir. Oysa bu yorum, Mahkememizin ifade özgürlüğüne yönelik disiplin yaptırımlarında somut olayın koşullarına dayalı bireyselleştirilmiş değerlendirme yapılmasını zorunlu kılan yerleşik içtihadıyla bağdaşmamaktadır.

17. Yerel mahkemeler, müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığını, başvurucuların ifade özgürlüğü üzerinde yaratılan etki ile ulaşılmak istenen kamu yararı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını ve daha hafif tedbirlerle aynı amaca ulaşıp ulaşılamayacağını tartışmamıştır.

18. Ceza infaz kurumlarında taleplerini dile getiren mahpuslara otomatik disiplin yaptırımı uygulanması, yalnızca somut başvurucular bakımından değil, diğer mahpuslar açısından da ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yaratma potansiyeline sahiptir.

19. Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, temel hak ve özgürlüklerin korunmasında öncelikli sorumluluk derece mahkemelerine aittir. Ancak somut olayda yerel mahkemeler, başvurucuların ifade özgürlüğü iddialarını Anayasa Mahkemesi içtihadı ışığında somut ve bireyselleştirilmiş bir değerlendirmeye tabi tutmamış; disiplin kuralının varlığını tek başına yeterli görerek anayasal denetim yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı Yönünden

20. Başvurucuların duruşmada bizzat hazır bulunma talepleri, iş yükü ve COVID-19 salgını gibi genel ve soyut gerekçelere dayanılarak reddedilmiştir. Somut olay bakımından fiziki katılımın neden mümkün olmadığı, alternatif usullerin neden tercih edilmediği hususlarında herhangi bir bireyselleştirilmiş gerekçe ortaya konulmamıştır.

21. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) ve Emrah Yayla (2) (B. No: 2017/34742, 13/10/2020) kararlarında, duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarda öncelikle disiplin cezası nedeniyle yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk kapsamında kaldığını ve kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Kararda, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin, söz konusu müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı değerlendirilmelerine yer verilmiştir. Ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise infaz hâkimliği tarafından şikâyet incelemelerinde başvuruda bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulmasının gerekmebileceği vurgulanmıştır.

22. Kararda, başvurunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanarak kabul edilmediğinin ortaya konulmadığı, SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde ise esaslı işlemlerin yapıldığı belirtilmiş; başvurunun duruşmada hazır bulunma talebinin alternatif yöntemler değerlendirilmeden genel ve kategorik bir yaklaşımla reddedilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesinin anılan hakka yönelik müdahaleyi gereklilik unsurundan yoksun bıraktığı ve hakkın ihlaline yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Somut olayda infaz hâkimliği, SEGBİS ile yapılan duruşmanın duruşma salonundakinden farklı olmadığını, iş yoğunluğunu ve COVID-19 salgınına gerekçe göstermiş; ancak bu gerekçelerin başvurucular bakımından neden zorlayıcı olduğu hususunda herhangi bir somut açıklama yapmamıştır. Oysa duruşma tarihi itibarıyla gerekli tedbirler alınarak fiziki katılımın mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

24. Ayrıca disiplin cezasının hukuki niteliği, delillerin değerlendirilmesi ve ifade özgürlüğüne ilişkin iddiaların tartışılması gibi esaslı işlemlerin yapıldığı bir incelemede, başvurucuların iradelerine rağmen yalnızca SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmaya zorlanmaları, duruşmada hazır bulunma hakkının özünü zedelemiştir.

25. Bu itibarla, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma haklarının da ihlal edildiği sonucuna ulaşılması gerekir.

26. Açıklanan tüm nedenlerle, başvurucular hakkında verilen disiplin cezasının ifade özgürlüğüne ölçsüz bir müdahale oluşturduğu, yargılama sürecinde ikincillik ilkesine uygun anayasal denetim yapılmadığı ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Cezaevinde slogan atıldığı gerekçesiyle disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, duruşmanın Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) kullanılarak yapılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvuruçunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuruçuların, diğer tutuklu ve hükümlülerle birlikte 17/5/2021 tarihinde saat 10.00, 11.00, 15.00 ve 22.00 sıralarında kapılara vurmak suretiyle "Direne direne kazanacağız." ve "Sohbet hakkımız engellenemez, kitap hakkımız engellenemez, basına medyaya özgürlük!" şeklinde slogan attıkları tespitini içeren tutanak esas alınarak "gereksiz gürtlüye sebep verdiklerinden İnfaz Kurumu'nun işleyişini ve güvenliğini aksatmışlardır" tespitine dayalı biçimde haklarında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. Disiplin Kurulu Başkanlığı, olay tutanağı ve alınan ifadeler ile kapılara vurarak slogan atma eylemleri kapsamında "gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak" fiilinin işlendiği gerekçesiyle başvuruçular hakkında üç ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası vermiştir. Başvuruçular bu cezaya karşı İzmir 1. İnfaz Hâkimliği nezdinde şikâyet yoluna gitmiş ve şikâyet dilekçesinde savunmalarını bizzat mahkeme huzuruna çıkarmak suretiyle yüz yüzelik ilkesine uygun şekilde yapmak istediklerini de belirtmişlerdir.

4. Buna rağmen başvuruçuların mahkeme huzuruna çıkma talebi ve tayin edilen cezanın takdirinde hukuka aykırılık bulunduğu şeklindeki itirazları ayrı ayrı reddedilmiştir. İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesince de başvuruçuların itirazları reddedilerek karar kesinleşmiştir.

5. Mahkememiz çoğunluğu başvuruçuların ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna ulaşırken İnfaz Hâkimliği kararının gerekçesinde gerek 17/5/2021 tarihli tutanağa yapılan atıf, gerekse de Disiplin Kurulu kararı dikkate alındığında 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesindeki genel unsurun öncelikle oluştuğuna dair açıklamalar karşısında, karar gerekçesinin atılan sloganların gereksizliğine ilişkin tespit için ilgili ve yeterli bir gerekçe olduğunun kabul edilmesi gerektiği ve Hâkimliğin, slogan atma eyleminin disiplin cezasına konu tutanakta belirtildiği şekilde gerçekleştiğini kabul ettiğinin bu eylemin kurumun düzen ve disiplinini bozduğu yönünde gerekçe kurduğunun açık olduğu ifade edilmektedir (bkz.: § 40).

6. Bununla birlikte önemle not etmek gerekir ki İnfaz Hâkimliği kararında başvuruçuların slogan atma eyleminin kurumun düzen ve disiplinini bozduğu yönünde somutlaşmış bir gerekçe yer almamaktadır. Bu yönü ile Mahkememiz çoğunluk gerekçesi olgusal gerçeklikle bağdaşmamaktadır.

7. Başvuruçuların ceza almasına sebep bahse konu attıkları sloganlara yukarıda aynen yer verilmiştir. Bununla birlikte derece mahkemeleri konuyla ilgili olarak verilen cezayı değerlendirirken kanun koyucunun slogan atmaya bir disiplin suçu olarak yasaklamış olduğunu belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği ceza infaz kurumunun toplu bir yaşam alanı olması,

kurumda barındırılan tutuklu ve hükümlülerin farklı suç gruplarından oluşması ve buna göre de kurum düzen ve disiplininin salt bu nedenle dahi bozulacak olması karşısında Kanun'un 37. maddesindeki genel unsurun öncelikle oluştuğu kanaatine ulaşılmış ve tutanağa göre de yasaklanan disiplin eyleminin gerçekleştiği gerekçesiyle başvuru haklarında tayin edilen cezanın takdirinde bir hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Oysa Anayasa Mahkemesi norm denetiminde 5275 sayılı Kanun'un bahse konu 37. maddesindeki "gereksiz" ibaresinin iptal talebini reddederken, kuralda yer alan bu ibarenin 37. madde hükmüyle birlikte değerlendirildiğinde cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da cezaevindeki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde marş söylenmesi yahut slogan atılması karşılığında ve ancak bu nitelikteki eylemlerin söz konusu disiplin suçunu oluşturacağı ifade edilmiştir. "Gereksiz" ibaresine ilişkin Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesi aynen şu şekildedir: "*Kurala konu disiplin suçunun oluşabilmesi için sadece slogan atılması veya marş söylenmesi yeterli olmayıp bu eylemlerin cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da cezaevindeki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.*" (bkz.: AYM, E.2013/67, K.2013/164, 26/12/2013).

9. Esasında Anayasa Mahkemesinin norm denetiminde yorumlu red kararı ile kuralı Anayasa'ya aykırı bulmayı iptal talebini reddetmesi kuralın kategorik olarak cezaevinde slogan atmaya cezalandırmayacağı anlamına gelmektedir. Buna rağmen Mahkememiz çoğunluğunun İnfaz Hakimliğinin kararındaki "*Yasa koyucu slogan atmaya bir disiplin suçu olarak yasaklamıştır.*" şeklinde kategorik yasaklama içeren tespitinde bir sorun görmemesi mahpusların ifade özgürlüğü önünde önemli bir hukuksal engel oluşturmaktadır.

10. Atılan sloganın cezaevindeki düzeni ve disiplini bozup bozmamasına bakmaksızın sırf mahpusların cezaevinde slogan atmasını cezalandırmayı yeterli gören derece mahkemelerinin yaklaşımı Anayasa Mahkemesinin 5275 sayılı Kanun'un bahse konu 37. maddesindeki "gereksiz" ibaresini Anayasa'ya uygun bulurken ortaya koyduğu gerekçe ile uyumlu değildir.

11. Buna rağmen Mahkememiz çoğunluğunun yine de derece mahkemesinin yaklaşımında sorun görmemesi esasında Anayasa Mahkemesinin norm denetiminde dava konusu kimi kurallara ilişkin yaptığı "yorumlu red" biçimindeki değerlendirmenin bireysel başvuru incelemelerinde Mahkememiz çoğunluğu tarafından da dikkate alınmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu yaklaşım ise kabulü asla mümkün olmayan bir durumu karşımıza çıkarmaktadır. Mahkememiz çoğunluğunun yaklaşımının bu yönü ile de anayasa yargısı bağlamında önemli bir yeni sorunu ortaya çıkarmakta olduğunu ifade etmek gerekir.

12. Öte yandan Mahkememiz çoğunluğunun İnfaz Hakimliği ve diğer yargı merci kararlarında atılan sloganın ne şekilde kurum düzenini bozduğu konusunda bir değerlendirme yapmamasında bir sorun görmemesi ve bu değerlendirmeyi kendisinin yapması bireysel başvuru inceleme yöntemi açısından da sorunludur.

13. Bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereğince somut ihlal iddiaları ile ilgili olarak zaten Anayasa Mahkemesinin ilk elden bir inceleme yetkisi bulunmamakta olup bu konudaki yetki derece mahkemelerindedir.

14. Bilindiği üzere bireysel başvuru sistemi “ikincillik” esasına dayalı biçimde yapılandırılmış bir hak arama yoludur. Bu sistemde ihlal iddiaları ilk olarak derece mahkemeleri tarafından incelenip somut olarak mahkemeler tarafından karşılanmalıdır. Anayasa Mahkemesi ise ancak derece mahkemelerinin kararlarındaki gerekçelerden hareketle inceleme yaparak bu karar gerekçelerindeki hukuki yaklaşımların hak ihlaline sebebiyet verip vermediğini değerlendirme yetkisine sahiptir. Bu yönü ile Anayasa Mahkemesinin ilk elden değerlendirme yapması ve derece mahkemelerinin söylemediğini kendisinin söylemesi bireysel başvuru sistemindeki ikincillik ilkesinin tersyüz edilmesi sonucunu doğurur.

15. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında da bireysel başvuru yolunun “*ikincil niteliği belirgin*” bir hak arama yolu olduğu vurgulanmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18). Bireysel başvuruya konu somut olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevidir (Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). Anayasa Mahkemesinin ilgili bu makamların yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olamayacağı özellikle vurgulanmalıdır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 185).

16. Oysa eldeki başvuruda derece mahkemeleri atılan sloganların cezaevindeki kamu düzenini ne şekilde bozduklarına yönelik bir değerlendirme yapmamış olduğu halde Mahkememiz çoğunluğu bu konuda ilk elden değerlendirme yapmıştır. Bu inceleme yöntemi ikincillik ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

17. Dolayısıyla yukarıda sıralanan gerekçelerle Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı kanaatin aksine, cezaevindeki güvenliği veya disiplini ne şekilde bozduğu konusunda somut bir değerlendirme yapmayıp sırf cezaevinde slogan atıkları gerekçesiyle disiplin cezası verilmesi nedeniyle başvuruclarının Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kanaatindeyim.

18. İkinci olarak başvuruclarının duruşmada hazır bulunma hakkının da ihlal edildiği kanaatindeyim. Mahkememiz çoğunluğu bu iddiayı açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez bulurken Anayasa Mahkemesinin Ercan Yıldız ve diğerleri ([GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025) kararında açıklanan ilkelere ve gerekçelere dayanmıştır.

19. Kanaatimizce bu yaklaşım, bahse konu kararda yazdığım karşıoyda belirttiğim şu gerekçelerle eldeki dosyada da sorun doğurmaktadır:

“Çoğunluğun bu kararına katılmak mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesi esasında benzer bir bireysel başvuruda verdiği Emrah Yayla kararında ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) bu konuya ilişkin genel yaklaşımını ortaya koyarak başvuruclarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır.

Her ne kadar eldeki bireysel başvuruya konu olay ile önceki karara konu olay arasında bazı detay farklılıklar mevcut ise de bu iki başvuruda da benzer yönler bulunmakta olup bu nedenle eldeki bireysel başvuruda da aynı şekilde ihlal sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

Oysa Mahkememiz çoğunluğu ihlal olmadığı sonucuna ulaşırken gerçekleştirilen yargılamada duruşmada hazır bulunma hakkının esas, SEGBİS aracılığı ile katılımın ise istisna olduğu şeklindeki temel yaklaşımı değiştirmiştir.

Öte yandan Mahkememiz çoğunluğu SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuruçuların ortaya koymasını beklemektedir. Oysa 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki "Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılmasına suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir". hükmü gereğince kişinin duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmasının ancak hakim veya mahkemece zorunlu görülen durumlarda mümkün olduğu ifade edilmelidir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi bu konuda Emrah Yayla kararında SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığının da gözardı edilmemesi gerektiğine işaret ederek konumuz bağlamında şu değerlendirmeye yer vermiştir: "Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu çerçevede talepte bulunan kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmasına imkân sağlayan alternatif tedbirlerin uygulanabilirliğinin hatırdta tutulması önemlidir. Duruşmada bizzat hazır bulunmanın önemine istinaden kanun koyucu da 5271 sayılı Kanun'un uygulandığı durumlarda hâkim veya mahkemenin ancak zorunlu gördüğü durumlarda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle duruşmalara katılıma karar verilebileceğini düzenlemiştir" (bkz.: § 73).

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi Emrah Yayla kararında vurgulandığı ve 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesindeki ilgili fıkra hükmü gereğince sanığın SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılmasının zorunlu nedeni mahkeme veya hakim tarafından mutlakaya konulmalıdır. Bununla birlikte mahkemenin SEGBİS'in neden gerekli olduğunu belirtmediği görülmektedir. Mahkememiz çoğunluğu ise daha da ileri giderek SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuruçuların ortaya koymasını bekleyen bir yaklaşımla bu konuda SEGBİS'i adeta genel uygulamaya dönüştüren bir yaklaşımı benimsemeye başlamıştır.

İnfaz Hakimliğinin zorunlu olmadığı halde duruşma açmış olmasına rağmen bu durumda neden SEGBİS aracılığı ile katılımı tercih ettiğini gerekçelendirmemesi aynı zamanda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesinin ikinci fıkrasına 2010 yılında eklenen "Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek

koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir.” hükmü ile de çalışmaktadır. Zira buradaki hazır bulunmanın duruşmada hakim huzurunda bizzat bulunmak şeklinde olduğu aşikardır.

Başvurucunun cezaevinde aldığı bir disiplin cezası nedeniyle gerçekleştirilen yargılamada talebi hilafına SEGBİS aracılığı ile yargılamalara katılması esasında burada adil yargılanma hakkı bağlamındaki ihlali daha da bariz hale getirmektedir. Cezaevlerinde fiziksel hürriyetinden mahrum olan kişilerin aldığı disiplin cezaları konumuz bağlamında daha sıkı biçimde adil yargılanma hakkı güvencelerinden faydalanmalıdır. Zira bu kişilerle ilgili gerçekleştirilen yargılamalardaki duruşmalarda kişilerin bizzat mahkeme huzurunda hazır bulunması bu yönü ile gerçekleştirilecek yargılamadaki usuli güvenceyi daha anlamlı kılacaktır.

Sonuç olarak, başvuru savunmalarında SEGBİS vasıtasıyla kendilerini ifade edemediklerini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmişlerdir. Hakimlik ise SEGBİS'in neden gerekli olduğunu kararında belirtmemesine rağmen yargılamayı SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Yargılamadaki temel ilke yüz yüze yargılama olmasına rağmen başvuru hiçbir şekilde duruşmada fiziken huzurda bulunamayarak bu temel ilke anlamsız kalmış ve başvuru duruşmada hazır bulunma hakkı böylece ihlal edilmiştir. Dolayısıyla Mahkememiz çoğunluğunun yaklaşımı ile de SEGBİS yolu ile duruşmaya katılım adeta yargılamada temel ilke haline getirilmeye çalışılmıştır.

Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesinin Emrah Yayla kararındaki yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren hiçbir farklı durum olmadığı kanaatinde olduğum için başvuru duruşmalarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım”.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

1. Anayasa Mahkemesi 2021/39476 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvuruçunun ifade özgürlüğüne ilişkin iddia ile duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

3. Başvuruçular; cezaevinde slogan attıkları gerekçesiyle disiplin cezası ile cezalandırılmışlardır. İnfaz hakimliğince ve ağır ceza mahkemesince yapılan değerlendirmelerde başvuruçuların itirazları reddedilmiştir. Duruşmada hazır bulunma hakkına ilişkin hakkın ihlal edildiğine, (Ercan Yıldız ve Diğerleri (2) [GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025, § ...) kararındaki karşı oyumdaki gerekçelerle katılmamaktayım.

4. İfade özgürlüğüne ilişkin başvuruçuların şikayeti kabul edilebilir bulanarak incelenmeli ve ihlal sonucuna ulaşılmalıdır.

5. İlk derece mahkemesinin kararının ilgili kısmı şu şekildedir. “ Yasa Koyucu slogan atmaya bir disiplin suçu olarak yasaklamıştır. Zira ceza infaz kurumunun toplu bir yaşam alanı olması, kurumda barındırılan tutuklu ve hükümlülerin farklı suç gruplarından oluşması buna göre de kurum düzen ve disiplininin salt bu nedenle dahil bozulacak olmasına karşısında yasanın 37. Maddesindeki genel unsurun öncelikle oluştuğu kanaatine varılmış. Tutanağa göre de yasaklanan disiplin eyleminin gerçekleştiği, disiplin kurulunca itiraz edenler hakkında tayin edilen cezanın takdirinde bir hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından itirazların ayrı ayrı reddine şeklinde karar verilmiştir.” Mahkemenin bu gerekçesi ceza infaz kurumlarında slogan atmanın kategorik olarak yasaklanmış olduğu şeklinde anlaşıldığı ve uygulandığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Başvuruya konu olaydaki müdahalenin dayanağı 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesidir. 42. maddesi şöyledir: “ (1) Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar mektup, faks ve telgraf almak ve yollamaktan, televizyon izlemekten, radyo dinlemekten, telefon etmekten ve diğer iletişim araçlarından yararlanmaktan tamamen veya kısmen yoksun bırakılmasıdır. (2) Bu cezayı gerektiren eylemler şunlardır... e) **Gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak.**

6. Anayasa Mahkemesi bu hükmü denetlemiş, norm denetimi vermiş olduğu E. 2013/67 K. 2013/164 26/12/2013 tarihli kararında yorumlu ret kararı vererek kuralın anlam ve kapsamını ortaya koymuştur. Anayasa Mahkemesinin 2013/164 karar sayılı kararındaki ilgili paragraflar şu şekilde belirtilmiştir: “Bu çerçevede Kanun'da yer alan herhangi bir disiplin suçunun oluşabilmesi için özel hükümde belirtilen eylemlerin 37. madde gereği, ceza infaz kurumunda “düzenli bir yaşamın sürdürülmesi”ni veya “güvenliğin” ya da “disiplinin” sağlanmasını kusurlu olarak engelleyecek şekilde işlenmesi gerekmektedir. İtiraz konusu kuralın yer aldığı 42. maddedeki “Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama” cezasının uygulanabilmesi için de bu koşullar geçerlidir. Buna göre, kurala konu disiplin suçunun oluşabilmesi için sadece slogan atılması veya marş söylenmesi

yeterli olmayıp bu eylemlerin cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da cezaevindeki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, itiraz konusu kuralda yer alan “*gereksiz*” ibaresinin, Kanun’un 37. maddesindeki hükümle birlikte değerlendirildiğinde, cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da cezaevindeki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde marş söylenmesi yahut slogan atılmasını karşıladığı ve ancak bu nitelikteki eylemlerin söz konusu disiplin suçunu oluşturacağı anlaşılmaktadır. Bu niteliği taşımayan marş söyleme ve slogan atma eylemlerinin cezalandırılması ise kanun gereği mümkün değildir.”

7. Kuralın anlam ve kapsamı belirlenirken Anayasa Mahkemesince norm denetiminde slogan atmayı değil, gereksiz (cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da cezaevindeki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde) slogan atmayı yasakladığı tespitinde bulunmuştur.

8. Başvuruya konu somut olayda ilgili mahkemeler atılan sloganın gereksiz olup olmadığını cezaevindeki güvenliği veya disiplini bozacak ya da cezaevindeki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde olup olmadığını incelemeyen slogan atmanın kategorik olarak yasak olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunarak sonuca ulaşmışlardır. Bu şekildeki değerlendirme müdahalenin demokratik bir toplumda zorunlu bir ihtiyaca karşılık geldiğini göstermek bakımından ilgili ve yeterli gerekçe içermemektedir.

9. Anayasa mahkemesi Umut Gündüz Altun B. No: 2022/67376 kararında şu şekilde değerlendirmelerde bulunmuştur: “Disiplin Kurulu kararında başvurucaunun yaptığı slogan atma eyleminin Kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden bir değerlendirmeye yer verilmemiştir(bkz. § 5). Bununla birlikte kararda yer verilen olay anına ilişkin kamera görüntülerinin tutanağa geçirilmesine ilişkin açıklamalarda başvurucaun jandarma görevlilerinin talimatları doğrultusunda hareket ettiği anlaşılmaktadır. Yargılama makamlarının da başvurucaunun kabul ettiği slogan atma eyleminin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirildiğine ilişkin bir belirlemesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucaun hakkında uygulanan 5275 sayılı Kanun’un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde disiplin cezası öngörülen tipik eylem “gereksiz yere slogan atma” olarak düzenlenmiştir. Buna göre slogan atılmasının tespit edilmesinin bu tipikliği oluşturamayacağı açıktır. Dolayısıyla yargılama makamlarının anılan hüküm gereğince verilen disiplin cezalarında icra edilen fiilin tipikliği oluşturması kapsamında atılan sloganın gereksizliğine ilişkin belirlemelerde bulunması gerekir. Ancak somut başvuruda yargılama makamları, başvurucaunun slogan attığı tespitinde bulunmanın haricinde bu sloganın gereksizliğiyle ilgili bir değerlendirmeye de yer vermemiştir.”

10. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu* [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; *Bekir Coşkun*, § 56; *Tansel Çölaşan*, § 56; *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. *Eşref Arslan*, §§ 50-54; *Abdulhamit Babat* (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargılama makamları, başvurucaunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını *ilgili* ve *yeterli* bir gerekçe ile gösterememiştir.

11. Bu nedenle başvuruclarının ifade özgürlüğüne *üç ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma* cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun yeterli gerekçe ile ortaya konulmadığı açıktır.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye
Selahaddin MENTEŞ